

Sefirah & Lag Baomer

Show# 319 | Apr 24th 2021

שו"ת חתם סופר חלק ב (יורה דעה) סימן רלג

אמנם ידעתי כי שמעתי שעכשיו אכשיר דרי וממרחק יבואו ידרושו את ה' בעה"ק צפת ביום ל"ג בעומר בהלולא דרשב"י ז"ל ואם כי כל כוונתם לשם שמים שכרם רב בלי ספק ע"ד ודיגולו ודליקו נרות עלי אהבה כמ"ש תוס' ר"פ אין מעמידין אבל מטעם זה בעצמו הייתי אני מן הפרושים כבן דרותאי שלא אצטרך להיות יושב שם ומשנה מנהגם בפניהם ושלא ארצה להתחבר עמהם בזה כי כבר כמה כרכורי' כרכר בפר"ח א"ח סי' תצ"ו בקונטרס מנהגי איסור שלו אות י"ד על המקומות שעושים י"ט ביום שנעשה להם נס מהא דאמרי' פ"ק דר"ה קמייטא בטיל אחרינייתא מוסיפי' בתמי' [ובמקומו טרחתו הרבה לקיים מנהג עיר מולדתו ק"ק פפד"מ העושים פורים ביום כ' אדר א'] ומנהג מצרי' ביום כ"ג אדר שלפע"ד דאמרי' הוא מהאי ק"ו משעבוד לחירות אמרינן שירה ממיתה לחיים לא כ"ש אבל לקבוע מועד שלא נעשה בו נס ולא הוזכר בש"ס ופוסקים בשום מקום ורמז ורמיזה רק מניעת הספד ותענית מנהגא הוא וטעמי' גופא לא ידענא ובסידור מהר"עב"ץ כ' ע"פי נסתר דהוה כב"ד שכלו חייב והוה זכאי דהיינו הוד שבהוד יע"ש אלא לפ"ז הי' ראוי לקבוע כל טוב בהגיענו לגבורות ביום תשעה למב"י =למנין בני ישראל= אלא שבלא"ה ימי ניסן הם ואין מספידים בו ואי אתיחייב רשותא לכמוני לדבר מה שהי' נ"ל י"ל דכשם שסופרים דרך ירידה ממעלה למטה ויהי' יום הראשון חסד שבחסד לעומת זה מן נוקבי' עולים ביום הראשון מלכות שבמלכות וכן לעולם חתן וכלה יוצאים זה לקראת זה ופוגשי' זה בזה בנצח שבנצח ויום כ"ה למב"י יו"ד י' אייר יום בקור פסח שני ולפ"ז ביום ל"ג הוא הוד שבהוד להורדות הניצוצות ולעומת זה הוא תפארת שבתפארת להיורדים להעלות בקדש ויש לבחון כי רגילים להתחיל מנהג קצת אבילות מיום ב' אייר עד יום ל"ג לעומר והנה יום ב' אייר הוא ממש ההיפך מיום ל"ג כי אז הוא הוד שבהוד להעולים ותפארת שבתפארת להיורדי' מתחילים להתאבל וביום ח"י אייר הוא היפך [מיו' ב' אייר כי אז הוא הוד שבהוד להעולים] ושמחים בו ומה שכתבתי מהעלאה ממטה למעלה כן הוא כי כל ימי הספירה מונחים בין יום שבת ליום נון נ"ו כי ממחרת השבת תספרו עד יום נון וידוע מדת שבת התחתונה ונון אימא עילאה הרי שעולים בו וכן"ל ולפי דאי' במדרש שמיום שכלה החררה שהוציאו ממצרי' הלכו ג' ימים בלא לחם ואח"כ ירד המן א"כ הי' הורדת המן ביום ל"ג בעומר וראוי לעשות לזה זכר טוב אך הוא נגד ש"ס פר"ע ושם הארכת מ"מ לעשותו יום שמחה והדלקה ובמקום ידוע דוקא שיהי' תל תלפיות שהכל נפנים לשם לא ידעתי אם רשאים לעשות כן והוה כעין מ"ש רלב"ח במי שנדר לקבר שמואל הנביא יע"ש וכבר עלה בלבי לומר לפמ"ש רמב"ן באגרת הנפלא שלו שכל מקום המקודש יותר מחברו חרוב ושם יותר מחברו ע"כ הואיל ובעו"ה עדיין לא הגיע עד עתה זמן בנינו ע"כ הי' זאת כדי שלא יתישב ירושלים ביתר עז כי לא זכינו לכך מי יתן ויזכני הי"ת להיות ממישבים של ירושלים ועכ"פ לא ממחרסים וממחריבים ח"ו להאריך גלות ישראל.

תלמוד בבלי מסכת יומא דף סב עמוד א – משנה יומא ריש פרק ו

משנה. שני שעירי יום הכפורים מצותן שיהיו שניהן שוין במראה ובקומה ובדמים ובלקיחתן כאחד.

רמב"ן ויקרא פרשת אחרי מות פרק טז פסוק ח

וגורל אחד לעזאזל - הר גבוה צוק קשה שנאמר (בפסוק כב) ארץ גזרה, לשון רש"י. ובתורת כהנים (פרק ב ח), לעזאזל, למקום הקשה שבהרים, יכול בישוב, תלמוד לומר המדברה, ומנין שיהא צוק, תלמוד לומר אל ארץ גזרה. ולפי זה יהיה פירוש מלת "לעזאזל" לקשה, והוא כפול הזי"ן כמו עזוז וגבור (תהלים כד ח):

ור"א כתב אמר רב שמואל אף על פי שכתוב בשעיר החטאת שהוא לשם, גם השעיר המשתלח הוא לשם. ואין צורך, כי המשתלח איננו קרבן, שלא ישחט. ואם יכולת להבין הסוד שהוא אחר מלת עזאזל תדע סודו וסוד שמו, כי יש לו חברים במקרא, ואני אגלה לך קצת הסוד ברמז בהיותך בן שלשים ושלש תדענו. והנה ר"א נאמן רוח מכסה דבר, ואני הרכיל מגלה סודו שכבר גלו אותו רבותינו ז"ל במקומות רבים:

אמרו בבראשית רבה (סה י) ונשא השעיר עליו (להלן פסוק כב), זה עשו שנאמר (בראשית כז יא) הן עשו אחי איש שעיר, את כל עונותם, עונות תם שנאמר ויעקב איש תם (שם כה כז):

ומפורש מזה בפרקי רבי אליעזר הגדול (פרק מו), לפיכך היו נותנין לו לסמאל שוחד ביום הכפורים שלא לבטל את קרבנם, שנאמר גורל אחד לה' וגורל אחד לעזאזל, גורלו של הקדוש ברוך הוא לקרבן עולה, וגורלו של עזאזל שעיר החטאת וכל עונותיהם של ישראל עליו, שנאמר ונשא השעיר עליו. ראה סמאל שלא נמצא בהם חטא ביום הכפורים, אמר לפני הקדוש ברוך הוא, רבון כל העולמים יש לך עם אחד בארץ כמלאכי השרת שבשמים, מה מלאכי השרת יחפי רגל כך הן ישראל יחפי רגל ביום הכפורים. מה מלאכי השרת אין בהם אכילה ושתיה כך ישראל אין בהם אכילה ושתיה ביום הכפורים. מה מלאכי השרת שלום מתווך ביניהם כך הן ישראל שלום מתווך ביניהם ביום הכפורים. מה מלאכי השרת נקיים מכל חטא כך הן ישראל נקיים מכל חטא ביום הכפורים. והקדוש ברוך הוא שומע עדותן של ישראל מן הקטיגור שלהם ומכפר על המזבח ועל המקדש ועל הכהנים ועל כל עם הקהל שנאמר וכפר את מקדש הקדש וגו', ע"כ אגדה זו. והנה הודיענו שמו ומעשהו:

וזו סוד הענין, כי היו עובדים לאלהים אחרים, הם המלאכים, עושים להם קרבנות והם לריח ניחוח כענין שנאמר (יחזקאל טז יח) ושמני וקטרתי נתת לפניך, ולחמי אשר נתתי לך סולת ושמן ודבש האכלתיך ונתתיהו לפניך לריח ניחוח ויהי נאם ה' אלהים. ואתה צריך להתבונן בכתוב במקרא ובמסורת:

והנה התורה אסרה לגמרי קבלת אלהותם וכל עבודה להם, אבל צוה הקדוש ברוך הוא ביום הכפורים שנשלח שעיר במדבר לשר המושל במקומות החרבן, והוא הראוי לו מפני שהוא בעליו ומאצילות כחו יבא חורב ושממון כי הוא העילה לכוכבי החרב והדמים והמלחמות והמריבות והפצעים והמכות והפירוד והחרבן, והכלל נפש לגלגל מאדים, וחלקו מן האומות הוא עשו שהוא עם היורש החרב והמלחמות, ומן הבהמות השעירים והעזים, ובחלקו עוד השדים הנקראים מזיקין בלשון רבותינו, ובלשון הכתוב (להלן יז ז) שעירים, כי כן יקרא הוא ואומתו

שעיר. ואין הכונה בשעיר המשתלח שיהיה קרבן מאתנו אליו חלילה, אבל שתהיה כונתנו לעשות רצון בוראנו שצונו כך:

והמשל בזה, כמי שעשה סעודה לאדון וצוה האדון את האיש העושה הסעודה תן מנה אחת לעבדי פלוני, שאין העושה הסעודה נותן כלום לעבד ההוא ולא לכבודו יעשה עמו, רק הכל נתן לאדון והאדון נותן פרס לעבדו, ושמר זה מצותו ועשה לכבוד האדון כל אשר צוהו, ואמנם האדון לחמלתו על בעל הסעודה רצה שיהיו כל עבדיו נהנין ממנה שיספר בשבחו ולא בגנותו:

וזה טעם הגורלות, כי אילו היה הכהן מקדיש אותם בפה לה' ולעזאזל, היה כעובד אליו ונודר לשמו, אבל היה מעמיד אותם לפני ה' פתח אהל מועד, כי שניהם מתנה לה' והוא נתן מהם לעבדו החלק אשר יבא לו מאת השם, הוא הפיל להם גורל וידו חלק להם, כענין שנאמר (משלי טז לג) בחיק יוטל את הגורל ומה' כל משפטו וגם אחרי הגורל היה מעמידו לפני ה' לומר שהוא שלו ואין אנחנו מכוונים בשילוחו אלא לרצון לשם, כמו שאמר (פסוק י) יעמד חי לפני ה' לכפר עליו לשלח אותו וגו', ולכך לא נשחוט אותו אנחנו כלל:

ותרגם אונקלוס לשמא דהשם ולעזאזל, כי האחד לשם ה' ולא לו, והשני לעזאזל ולא לשמו של עזאזל:

ומפני זה אמרו רבותינו (ת"כ פרק יג ט) ואת חקותי (להלן יח ד), דברים שיצר הרע מקטרג בהם ואומות העולם משיבין עליהם, לבישת שעטנז ופרה אדומה ושעיר המשתלח. ולא מצאו בקרבנות תשובה לאומות העולם עלינו, כי הם על אישי ה', אבל בשעיר המשתלח ישיבו עלינו, כי יחשבו שאנו עושים כמעשיהם. וכן בפרה אדומה, מפני שהיא נעשית מחוץ למחנה, וענינה דומה לענין שעיר המשתלח להעביר רוח הטומאה, כענין שנאמר בעתיד (זכריה יג ב) את הנביאים ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ. ומזה תבין טעם כבוס בגדי המשלח את השעיר לעזאזל והשורף את הפרה, ומה שהזכירו רבותינו (זבחים קד א) בכבוס הבגדים של פרים הנשרפים ושעירים הנשרפים:

והנה רמז לך ר"א שתדע סודו כשתגיע לפסוק ולא יזבחו עוד את זבחיהם לשעירים. והמלה מורכבת, וחבירה רבים. והנה הענין מבואר, זולתי אם תחקור מה ענין לשכלים הנבדלים ולרוחות בקרבן. וזה יודע ברוחות, בחכמת נגרומנסי"א, ויודע גם בשכלים, ברמזי התורה למבין סודם, ולא אוכל לפרש. כי היינו צריכים לחסום פי המתחכמים בטבע הנמשכים אחרי היוני אשר הכחיש כל דבר זולתי המורגש לו, והגיס דעתו לחשוב הוא ותלמידיו הרשעים, כי כל ענין שלא השיג אליו הוא בסברתו איננו אמת:

בית הבחירה למאירי מסכת יומא דף סב עמוד א

ושעירים אלו הן של שם הן של עזאזל חטאת הן כדכתיב ומאת עדת בני ישראל יקח שני שעירי עזים לחטאת ור' יהודה אומר תמות וטעם מחלוקתם שת"ק סובר הואיל וחמש חטאות נאמר עליהן שבמיתה ויש מהן שלש שאין להם מקום בצבור כגון ולד חטאת שהרי אין צבור מביא נקבה ותמורת חטאת שאין צבור עושין תמורה ומתו בעליה שאין צבור מתים אף השנים הנשארים והם נתכפרו בעליה ועברה שנתה לא נאמרה בצבור ור' יהודה סובר שמאחר ששני אלו יש להם מקום אף בצבור יאמר כן אף בצבור ואין הלכה כדבריו אלא כת"ק ובעברה שנתנה מיהא כבר ביארנו שיש פוסקים שאינה במיתה

ספר מורה הנבוכים חלק ג פרק מו

וכאשר היה שער המשתלח לכפרת חטאים גדולים כולם, עד שאין חטאת צבור שיכפר מה שהוא מכפר, וכאלו הוא נושא כל החטאים, מפני זה לא נרצה לזביחה ולא לשרפה ולא להקבר כלל, אלא הרחיקו תכלית ההרחקה ויושלך בארץ גזרה, ר"ל שאין בה יישוב, ואין ספק לאדם שהחטאים אינם משאות שיעתקו מגב איש אחד לגב איש אחר, אבל אלו המעשים כולם משלים להביא מורא בנפש עד שתתפעל לתשובה, כלומר שכל מה שקדם ממעשינו נקינו מהם והשלכנום אחרי גוינו והרחקנום תכלית ההרחקה.

חדושי הגרי"ז מסכת זבחים דף קיג עמוד ב

הרמב"ם בהל' שקלים (פ"ד ה"א) כתב תרומת הלשכה מה יעשה בה לוקחין ממנה תמידין של כל יום והמוספין וכל קרבנות הציבור ונסכיהם וכו' ושער המשתלח ולשון של זהורית שקושרין בין קרניו כל אלו באין מתרומת הלשכה. והנה במשנה שקלים (פ"ד מ"ב) פרה ושער המשתלח ולשון של זהורית באין מתרומת הלשכה כבש פרה וכבש שער המשתלח ולשון שבין קרניו ואמת מים וחומות העיר וכו' באין משירי הלשכה ע"כ, והיינו דכל מה ששייך לקרבנות בא מתרומת הלשכה, וצרכי מצוה שאין שייך להקרן ככבש פרה בא משיירי הלשכה, אמנם לשון שבין קרניו של שער המשתלח פסק הר"מ שבא מתרומת הלשכה דלא כהמשנה, וע"ש במל"מ.

והנה בשער המשתלח יש להסתפק אם יש לו דין קרבן או שאין לו דין קרבן רק שתורת מצות שילוח עליו אבל אין לו דין קרבן, והנה הרמב"ם בהל' מעה"ק (פי"ח ה"א) כתב שני שעירי יוה"כ ששחטן בחוץ אם עד שלא התודה עליהן חייב כרת על שניהם הואיל וראוין לבא לפני ה' לוידי ע"כ, ויש שהיו סבורים לומר בטעם הרמב"ם דהוא עפ"י המבואר בפ' שני שעירי (יומא דף ס"ה ע"א) דמותר קרבנות חובה באין לשנה הבאה, ומבואר שם דאין הגורל קובע משנה לחברתה, והשעיר שנעשה עכשיו שער המשתלח יוכל להגריל מחדש לשנה הבאה, ויהי' ראוי לשעיר פנים ורק משום גזירה לא עבדין הכי, וא"כ שפיר משו"ה חייבין עליו בחוץ כיון דיכול עוד להיות ראוי אף לשעיר פנים, אמנם ברמב"ם א"א לפרש כן דהרי כתב משום דראוי לוידי וע"כ דיש לו דין קרבן גם לאחר הגרלה, דדין קרבן בו.

[ויש להעיר דהרי מבואר בפ' פרת חטאת (דף קיב ע"ב) דהטבת הנרות ליכא חיוב חוץ מפני שאינה עבודה תמה, ותיפו"ל שאינה קרבן רק מעשה עבודה, ועמד בזה הרב (עי' לעיל דף קיב ע"ב), הרי מוכח מזה דאף על מעשה עבודה בעלמא שייך חיוב חוץ, ויפה אמר אחד בזה, דכשאין הדבר קרבן אין שייך לחייב בחוץ אלא על אותה מעשה עבודה שדינה בפנים, וא"כ בשער המשתלח לא הי' מתחייב על שחיטתו אם אינו קרבן כיון שאין דין לשוחטו בפנים, ודוקא אם הדבר קרבן אז שייך לחייבו גם על שחיטתו אף דאינו בדיני עבודתו בפנים. והנה הקשו על הרמב"ם מהא דיומא (דף ס"ב ע"ב) דמשהגריל חייב על של שם ופטור על של לעזאזל, הרי דמשום שראוי לוידי אינו מתחייב, ונראה לומר דהגמ' דזבחים בפ' פרת חטאת (קיג ע"ב) אזלא כר"ש דוידי מעכב וא"כ יש בו עבודה בגופו ושפיר יש לחייב משום זה בחוץ כיון דעוד ראוי לוידי, אבל הסוגיא דיומא אזלא כמ"ד דוידי אינו מעכב, ואף דהוא צריך להיות חי עד שעת מתן דמו של חברו, אבל זה אינו אלא עיכוב בפנימי, אבל בו בעצמו אין שום עבודה ומעשה בגופו, וע"כ משהגריל פטור על של עזאזל].

אמנם לאחר וידוי נראה דפקע מיני' דין קרבן, ואם דהיה אפ"ל דלא פקע מיני' דין קרבן שחל עליו והא דפטור בחוץ הוא רק משום דאינו ראוי לבא אל פתח אהל מועד, וכדחזינן דכייל לה המשנה בהדי פרת חטאת דודאי הוא קרבן ורק משום דלא מיקרי ראוי לפתח אהל מועד, אמנם ביומא (דף ס"ו ע"א) איתא איש להכשיר את הזר לשילוח ופריך פשיטא מהו דתימא כפרה כתיבא בי' קמ"ל, והיינו דהו"א דלא פקע מיני' אף לאחר וידוי דין קרבן שכבר חל עליו, וע"ז קמ"ל דאחר וידוי פקע מיני' דין קרבן ואין בו אלא מצות שילוח ודחיה לצוק, ודין ירד אחריו וימיתנו (יומא סו ע"ב), ואף דהוא ודאי מחובת היום וכדחזינן דכולהו דוחין את השבת כמבואר שם חלה מרכיבו על כתפו, וגם צריך לעשותם ביוה"כ עצמו, אבל אינם אלא דין מצוה, אבל דין קרבן שבו כבר פקע.

והנה בר"מ בהל' פרה אדומה (פ"ה ה"ו) כתב דאין מטמא בגדים המשלח אלא עד שעת דחיה, ולענין איסור הנאה מבואר בפ' שני שעירי (יומא דף סז ע"ב) דאברי שעיר המשתלח מותרים בהנאה משום שלא אמרה תורה שלח לתקלה, ומוכח מדברי הרמב"ם (בפ"ה מעיוה"כ הכ"ב) דעד שירד אחריו וימיתנו הוא אסור בהנאה, ומ"ש טומאה מאיסור הנאה. ונראה דמעשה השילוח אינו אלא עד שעת דחי' אבל מ"מ הך דירד אחריו וימיתנו הוא גמר מצות שילוח, ולענין טומאה תלוי במעשה השילוח אבל לענין איסורי הנאה דילפינן מהא דלא אמרה תורה שלח לתקלה דהפי' דאחר גמר מצותו הרי הוא נותר בהנאה זהו דוקא אחר גמר מצות שילוח.

והנה בהך דלשון של זהורית מבואר בפ' טרף בקלפי (יומא דף מ"א ע"ב) דהי' קושרו בין קרניו כדי שלא יתערב עם אחרים היינו שעירים אחרים, ושם אמר ר' יצחק ב' לשונות שמעתי אחת של פרה ואחת של שעיר המשתלח אחת צריכה שיעור ואחת אינה צריכה שיעור ולא ידענא הי' מינייהו, אר"י ניחזי אנן של שעיר המשתלח דבעי חלוקה בעי שיעור ושל פרה דלא בעי חלוקה לא בעי שיעור, ולהלן שם איתא כי אתא רב דימי אר"י ג' לשונות שמעתי אחת של פרה ואחת של שעיר המשתלח ואחת של מצורע אחת משקל עשרה זוז ואחת משקל ב' סלעים וכו', ואי נימא דכל עיקר דין דלשון של זהורית הוא רק כדי שלא יתערב, מה ענין שיעור שיש בו, דכל השיעורים הרי הם מהלכה, וכן מבואר ברמב"ם בהל' טומאת צרעת (פי"א ה"א) ושני תולעת משקלו שקל וכל השיעורים הלכה ע"כ, ומדברי הגמ' דכייל ללשון זהורית דשעיר המשתלח בהדי מצורע משמע דשיעור הלשון דשעיר המשתלח נמי הלכה, ונראה מזה דעיקר דין דלשון של זהורית הוא חובה לשעיר המשתלח דכך מיקרי שעיר המשתלח עם לשון זהורית, והא דקאמר דלא ליתי לאחלופי קאי רק על הקשירה בין קרניו, אבל עיקר דין לשון זהורית הוא חובה לשעיר המשתלח.

והנה ביומא (דף ס"ז ע"א) בראשונה היו קושרין לשון של זהורית על פתח האולם מבחוץ וכו' התקינו שיהיו קושרין אותו חציו בסלע חציו בין קרניו, אמר רנב"פ משום ר"א הקפר בראשונה היו קושרין לשון של זהורית על פתח אולם מבפנים וכיון שהגיע שעיר למדבר היה מלבין וידעו שנעשית מצותו שנאמר אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו ע"כ, הרי דעיקר מצותו הוא לשון של זהורית וכדדרש לה מקרא דכשלג ילבינו ורק דהתקינו אח"כ לקושרו בין קרניו, וע"ז קאמר הטעם בפ' טרף בקלפי דהוא משום שלא יתערב, אבל אה"נ דעיקר דין לשון זהורית הוא חובה לשעיר המשתלח, ומה שהיה מלבין אין הפי' שהי' רק לסימן בעלמא להראות כפרתן של ישראל, רק דעיקרו הוא חובה לשעיר המשתלח, ובמה שנעשית מצותו דשעיר המשתלח הי' מלבין.

ויותר נראה דהלשון זהורית שייך אף למצות שילוח השעיר, וראיה מהא דהיו קושרין בין קרניו, והרי עוברים משום מחמר. ואמנם צ"ע אם הוא שייך דוקא במצות שילוח השעיר כשכבר לית בי' דינא דקרבן ורק מצות

שילוח בעלמא, או דאף כשעדיין יש עליו דיני קרבן כבר יש בו חובת לשון זהורית, וראיה כהצד ב' נראה מהא דאחר הגרלה מיד היו קושרין לשון זהורית בין קרניו, הרי דעוד קודם שילוח כבר יש בו חובת לשון זהורית, וא"כ כיון שכבר יש בו חובת לשון זהורית כשעדיין דין קרבן עליו א"כ צריך להיות דינו כשאר קרבנות דבאין מתרומת הלשכה, ומפרש הרמב"ם שזהו הדין האמור בריש המשנה בשקלים שם שהבאנו דלשון של זהורית בא מתרומת הלשכה, דהיינו לשון של שעיר המשתלח, והך דסיפא דכבש פרה ושעיר המשתלח ולשון שבין קרניו באין משירי הלשכה, מפרש הרמב"ם דקאי רק על כבש, והך דלשון שבין קרניו מפרש הרמב"ם דכ' בזה דין אחר והיינו דלשון שבין קרניו שייך במצות שילוח, והכי פירושו כבש של שעיר המשתלח שהוא עם לשון זהורית שבין קרניו בא משירי הלשכה, אבל הלשון עצמו לעולם דינו מתרומת הלשכה. (מהגר"ח צ"ל).

תלמוד בבלי מסכת יומא דף סד עמוד א

וכי האי גוונא מי אסיר? לא תשחטו אמר רחמנא, והא לאו שחיטה היא! - הא אמרי במערבא: דחיתו לצוק זו היא שחיטתו.

רש"י מסכת פסחים דף כב עמוד ב

ממשמע שנאמר סקול יסקל השור איני יודע שהוא נבלה ונבלה אסורה באכילה כו'. ק"ל נימא דסד"א דסקילתו זו הוא שחיטתו וכמו דאמרינן ביומא (ריש דף סד) דחיתו לצוק זו היא שחיטתו. ומה"ט עגלה ערופה מטהרה עריפתה מידי נבלה כמש"כ התוס' שם. וכן גבי שעיר המשתלח למ"ד שם (סז) דמותר בהנאה קשה דלישתרי נמי באכילה מה"ט דאמרן. וכן קשה גבי מליקה למה לא נאמר דאף לזר לא תאסר משום נבלה כמו שמטהרה מידי טומאה וכדאמר בר קפרא ביבמות (סוף דף לב). ודע דהקשה לי חכם אחד דלפי דמסיק דלא יאכל אתא לשחטו לאחר שנגמר דינו א"כ מנ"ל דנסקל כדינו אסור בהנאה דנימא הואיל דנסקל כמצותו אין לך דבר שנעשית מצותו ומועלין בו (והתוס' בשלהי תמורה (לג ב) כתבו גם בשאר איסורין דכיון שנעשית מצותו הלך איסוריה). והשבתי דאף דדרשינן ליה להיכא דשחטו מ"מ לא עקרינן ליה מפשטיה דקאי על נסקל ממש. ובכתובות (לד) הבאתי הרבה דוגמאות לזה בס"ד ע"ש. אכן ק"ל דלקמן (כו) לא מצא הש"ס רק ב' דברים שאסורין לאחר שנעשו מצותן ופריך למ"ד ב' כתובין הבאין כאחד מלמדין מאי איכא למימר הלא מצינו עוד שלישי והוא שור הנסקל וה"ל ג' כתובים הבאים כאחד דלכ"ע אין מלמדין כדאיתא בקדושין (לה) ועיין תוי"ש יומא (ס) ד"ה משום דמחלקי בין קדשים לשאר איסורים אבל התוס' בתמורה שהבאתי מוכיח דלא מחלקי בזה.

עוד נראה לה"ר דשעיר המשתלח יש בו דין קרבן, דהנה איכא כמשה (ויחא פכ). דאם משהגביל מת אחד מהם יביא זוג אחר ויגביל עליהם, ואם של מת זה שעלה עליו הגורל להשם יתקיים תחתיו ואם של עוזאזל מת זה שעלה עליו הגורל לעוזאזל יתקיים תחתיו, והשני ירעה עד **מקצת** וימכר ויפלו דמיו לנדבה שאין חטאת עבור מתה. ופירש רש"י ח"ל אם של עוזאזל מת ועבשיו יש כאן שניים לשם, אחד שנשאר מוזה ראשון ואחד מוזה שני, כאחד יתכפר והשני ירעה. וכן אם של שם מת והרי יש כאן שניים לעוזאזל האחד ישחלה והשני ירעה וכו', עכ"ל. והנה מובאר במשנה דלעולם היה צריך שיהיה על השני דין מיתה כדון חטאות המנחות, [וזה קאי גם על אופן דשל שם מת ועבשיו יש כאן שניים לעוזאזל, דאחד ישחלה והשני ירעה], ורק דקיי"ל דאין חטאת עבור מתה ולכן הוא דהשני ירעה ולא ימות.

מחזור ויטרי סימן שכה

ורבינו יעקב בר' מאיר פוסק. דבכל י"ח ברכות יכול אדם לחדש בין דברים שהן הודאה ותפילה. בין דברים שהן צרכיו. הואיל ומעין ברכה הוא מחדש. ולא הוי הפסק ברכה כלל. ומותר להאריך בהן כעין קרובות תפילות וסליחות שמסרו לנו רבותי' אנשי השם. מימות שמעון כיפה שישד סדר של יום הכיפורים. אתן תהלה.

ספר חסידים סימן קצא

יהודי שהמיר מכנין לו שם שנאמר (תהלים קל"ה י"ח) כמוהם יהיו עושיהם כמוהם יש לכנות לו כגון אם שמו אברהם יקרא אפרם. וכן כיוצא בזה. ואפילו לצדיק והם תועים אחריו כגון שמעון כיפה שאומרים פטר חמור.

מחזור ויטרי הלכות פסח סימן סו

וחותם בנשמת כל חי. דנשמת כל חי היא ברכת השיר. ששנינו בערבי פסחים. ויש שאומרי' על אותו נבל שמעון פטר חמור שהיא טעות של רומה יסדו אותה תפילה. ושאר תפילות כשהיה על הסלע. וחס ושלום שלא תהיה זאת בישראל, וכל האומר דבר זה כשיבנה בית המקדש יביא חטאת שמנה:

תיקון תפלה בסידור אוצל התפילות עמוד שלא

תיקון תפלה	תקן תפלה
נשמת כל חי תברך. ע"פ (תהלים קי"ו) כל נשמת כל חי. כפי להוציא סלבים של המאמינים	נשמת כל חי תברך. ע"פ (תהלים קי"ו) כל נשמת כל חי. כפי להוציא סלבים של המאמינים
סגמם חלל יס: ורחם כל בשר. ע"פ	סגמם חלל יס: ורחם כל בשר. ע"פ
השיר הקדוש נשמת, ואמנה ו החפשה הרבה בימי הביניים *	השיר הקדוש נשמת, ואמנה ו החפשה הרבה בימי הביניים *
כל כי מלכ בה וכתב בפירוש, שמעתי מר' יחזקאל בר' יעקב שר' שכתב בן כיפא יס נשמת עי מי	כל כי מלכ בה וכתב בפירוש, שמעתי מר' יחזקאל בר' יעקב שר' שכתב בן כיפא יס נשמת עי מי
יחזקאל לך ע"ל, אשתיק מה שכתב במחזור ויפרי בסדר ליל ספח לרש"י ז"ל, נשמת כל חי הוא	יחזקאל לך ע"ל, אשתיק מה שכתב במחזור ויפרי בסדר ליל ספח לרש"י ז"ל, נשמת כל חי הוא
(מ"ט) א' 41 — 11	(מ"ט) א' 41 — 11

רש"י מלכים א פרק יח פסוק כו – מקורו מדרש רבה במדבר פכ"ג פיסקא ט

אשר נתן להם - שהיה נשמת מהם שלא יקרב לע"ג וברח לו תחת כנפיו של אליהו אמר לו לך בשניכם יתקדש המקום:

שולחן ערוך אורח חיים הלכות תענית סימן תקפ סעיף ב

בשמונה בטבת נכתבה התורה יונית בימי תלמי המלך והיה חשך בעולם שלשה ימים, ובט' בו לא נודע איזו היא הצרה שאירע בו.

שם בשו"ע. בתשעה בו לא נודע איזה היא הצרה בו. מצאתי בכתב
יד שבט' טבת נפטר שמעון הקלפוס שהושיע את ישראל בצרה
גדולה בזמן הפריצים, נקבע יום מיתתו לתענית עולם בירושלים:
(הגהות הגר"ב פרענקיל)

תלמוד בבלי מסכת נזיר דף כג עמוד ב – הוריות דף י עמוד ב

והאמר רב יהודה אמר רב: לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות אפי' שלא לשמן, שמתוך שלא לשמן בא לשמן!
אלא אימא: כמצוה שלא לשמה, דכתיב: תבורך מנשים יעל אשת חבר הקני מנשים באהל תבורך, מאן נשים
שבאהל? שרה, רבקה, רחל ולאה. א"ר יוחנן: שבע בעילות בעל אותו רשע באותה שעה, שנאמר: בין רגליה
כרע נפל שכב וגו'. והא קא מתהניא מבעילה דיליה! א"ר יוחנן: כל טובתן של רשעים אינה אלא רעה אצל
צדיקים, שנאמר: השמר לך מדבר עם יעקב משוב ועד רע, בשלמא רע - שפיר, אלא טוב אמאי לא? אלא לאו
ש"מ: טובתו רעה היא, ש"מ.

בראשית רבה פרשת וירא פרשה מח

ויאמר הנה באהל הה"ד תברך מנשים [יעל אשת חבר הקני מנשים באהל תברך] (שופטים ה כד) ר' אלעזר
אמר מנשי דור המדבר, הן ילדו, אילולי היא כבר היו אבדים, ר' שמואל בר נחמן אמר מן האמהות, הן ילדו,
אילולי היא כבר היו אבדים.

Riddles

רמ"א אורח חיים הלכות לולב סימן תרנו סעיף א

וכמו שאמרו המבזבז אל יבזבז (ח) יותר מחומש, אפילו מצוה עוברת (הרא"ש ורבינו ירוחם נ"י ח"ב), ודוקא
מצות עשה אבל לא תעשה יתן כל ממונו קודם שיעבור (הרשב"א וראב"ד).

רמ"א יורה דעה הלכות עבודת כוכבים סימן קנז סעיף א

הגה: ואם יוכל להציל עצמו בכל אשר לו צריך יז' ליתן הכל ולא יעבור לא תעשה. (ר"ן פרק לולב הגזול
ורשב"א וראב"ד וריב"ש סימן שפ"ז).

שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק א סימן קנט

בדבר הנישואין בימי הספירה בכאן נוא יארק וברוקלין שנתקבצו אנשים מכל המקומות אשר היו המנהגים משונים שבעצם יש לכל אחד לעשות כמנהג המקום שבא משם משום דהוי כשני ב"ד בעיר אחת שליכא משום לא תתגודדו וגם מהרבה מקומות נשכחו מנהגם ורוצים כתר"ה לידע דעתי העניה איך להתנהג.

והנה מצינו בענין זה הרבה מנהגים חלוקים דהמחבר /או"ח/ בסי' תצ"ג סעי' ב' כתב שאין להסתפר עד ל"ד בבקר. ויש נוהגין כפי שמשמע מרמ"א שלא להסתפר רק עד ל"ג בבקר. ויש נוהגין להסתפר עד אחר ר"ח אייר ואח"כ אין מסתפרין עד ערב שבעות חוץ מל"ג בעומר כדאיתא ברמ"א סעי' ג' ובמג"א סק"ה. ויש שמסתפרין עד א' דר"ח אייר ואוסרין מא' דר"ח אייר עד ראשון של ימי הגבלה בבקר כדאיתא במג"א. ויש שהיו אוסרין מאחר אסרו חג דפסח עד ר"ח אייר ומסתפרין בב' ימים דר"ח אייר ובל"ג בעומר ושאר ימי חדש אייר אוסרין ומסתפרין מר"ח סיון ואילך כדאיתא במ"ב ס"ק ט"ו מסדור דרך החיים. ויש שאסרו כל הימים מפסח עד שבעות לבד ימי ר"ח דאייר וסיון כדאיתא במג"א שם. והנה טעם שני מנהגים ראשונים שהוא עד ל"ד בבקר או רק עד ל"ג בבקר הוא שסברי תרוייהו דאסור להסתפר עד יום שפסקו מלמות אבל פליגי מתי פסקו דהמחבר סובר שפסקו ביום ל"ד משום שמתו עד פרוס העצרת שהוא ט"ו יום קודם עצרת נשאר ל"ד יום ומקצת יום ל"ד ככולו כדאיתא בב"י ובב"ח ובבאורי הגר"א סק"ו. והסוברין דרק עד ל"ג בבקר סוברין שפסקו ביום ל"ג כדאיתא בבאורי הגר"א סק"ט על זה שכתב הרמ"א שביום ל"ג בעומר מרבין במדינות אלו קצת שמחה שהמקור לזה מסוף תענית מחמשה עשר באב שמרבים בו שמחה משום שפסקו מתי מדבר נמצא דטעם שני המנהגים שוה שהוא שאסרו כל הימים שמתו. וכן הוא טעם מנהג האחרון שאסרו כל הימים לבד מר"ח שג"כ אוסר הימים שמתו בהם אבל סובר שמתו כל הימים שמימי הספירה אבל לא בהימים שאין אומרים בהם תחנון מדינא שהם ז' ימי הפסח וששה שבתות ושלושה ימי ר"ח דאייר וסיון ולכן אוסרין כל הימים לבד מר"ח. אבל טעם שלשה המנהגים האחרים הוא שאין מדקדקין לאסור כל הימים שמתו בהם אלא מאחר שמתו רק בל"ג יום דכשמנכין ז' ימי הפסח וששה שבתות ושלושה ימי ר"ח שהם ט"ז יום נשאר ל"ג יום וכנגד זה נהגו למנות ל"ג ימים אף עם השבתות דימי הספירה להתאבל קצת וממילא יש ימים שרשאים להסתפר בהן אבל יש שהתחילו למנות מאחר ר"ח אייר שיש כ"ח מאייר וה' מסיון שהם ל"ג שאסרו ויש שהתחילו למנות מא' דר"ח אייר שהם ל' מאייר וג' מסיון שהם ל"ג שאסרו חוץ מל"ג בעומר שהתירו מאיזה טעם אחר משום שהוא הלולא דרשב"י כדאיתא בעט"ז ויש שמונין בהפסקות שהוא מאחר א"ח פסח עד א' דר"ח אייר שהם ששה ימים וכל אייר לבד מר"ח ול"ג בעומר שהם כ"ז ימים הרי הם ל"ג שלימים ולכן מתירין מר"ח סיון. (ותמוה מאד מש"כ בשער הציון על מנהג זה באות י"ג שלא ידע בברור מאין מצא המנהג להקל ביום ב' של סיון, הא איכא ל"ג שלימים אף אם מסתפרין בא"ח פסח וגם הם שלימים שלא מקילין לומר ביום אחד מהן מקצת ככולו ואף אם נימא שהיו מסתפרין גם בער"ח סיון מטעם מקצת היום ככולו או שהיו מסתפרין גם ביום ל"ב בעומר לעת ערב כדי לעשות ביום אחד מקצת היום ככולו נמי לא נגרע ממספר הל"ג יום מלשני המנהגים האחרים ואם

מחמירין להיות ל"ג שלימים הוא עוד עדיף ואם לא היו מסתפרין גם באח"פ הרי הם ל"ד יום והי"ל להקשות לאידך גיסא ואיך מקשה להיפוך וצ"ע בכוונת שהע"צ /שעה"צ/).

והנה לדינא מנהג המחבר הוכרע לדינא במקומותינו דלא כמותו לענין יום הל"ג בעומר שהרי אין אנו אומרים בו תחנון ומרבים בו קצת שמחה כהרמ"א וכמדומני שעתה בכל העולם אף הספרדים נוהגין בו שמחה. וכן המנהג דאוסרין בכל הימים לבד מר"ח כתב המג"א מדהשמיט הרמ"א זה ש"מ שלא ס"ל הכי ונשאר לנו רק המנהג שאוסרין רק עד ל"ג בקר ואח"כ מתירין ושלשה מנהגים האחרים שמשונים בחשבון הל"ג ימים איזה לאוסרם. ולכן אמינא דבר חדש ששלשה המנהגים הם נחשבין למנהג אחד דעיקר המנהג הוא שצריך להתאבל ל"ג ימים עם השבתות שביניהם ואין חלוק איזו ל"ג ימים מאלו הג' מנהגים ורשאים לשנות ממנהג זה לחשבון הל"ג יום למנהג אחר מהם אך שיהיה באופן שכל בני העיר ינהגו כן מפני המחלוקת ולא משום לא תתגודדו כיון שכל ג' המנהגים הם מדין אחד ורק המנהג דרק עד ל"ג הוא מנהג אחר ויהיה אסור לשנותו ככל דין מנהג ובזה כתב הרמ"א שאיכא משום לא תתגודדו שהוא שאחדים ינהגו כמנהג המחבר ואחדים כהמנהג לחשבון הל"ג ימים אבל ג' המנהגים שכולם הם בחשבון הל"ג ימים ליכא משום לא תתגודדו רק משום טעם מחלוקת יש לאסור. ולכן בנוא יארק וברוקלין וכדומה שכל המנהגים מכל העולם איתנהו וא"כ לא שייך מחלוקת שידוע זה לכל שיש בכאן כמה מנהגים יכול כל אחד לשנות מל"ג אלו לל"ג אחרים אך לא בשנה אחת שאז הרי לא יהיה לו חשבון ל"ג. אבל אין רשאים לשנות ממנהג חשבון ל"ג ימים ולאסור עד ל"ג ולהתיר מל"ג ואילך שהוא מנהג מטעם אחר.

אבל זהו לשיטת הגר"א, דלהב"ח גם אלו שנוהגין רק עד ל"ג בקר ומשם ואילך מתירין אינו משום שסברי דפסקו מלמות ביום ל"ג אלא דסברי ג"כ כטעם התוס' שמתו בכל הימים לבד הט"ז ימים שאין אומרים בהם תחנון מדינא רק שעושין הזכר לאבלות לג' /ל"ג/ ימים מא' דספירה עד ל"ג וחושבין גם ימי הפסח בכלל ונמצא דגם מנהג זה דעד ל"ג בקר הוא מנהג מדין אחד עם שלשה המנהגים וא"כ יכולין לשנות למה שבארתי גם למנהג זה. וכיון שבדברים אלו הולכין להקל כדאיתא בח"י סק"ב יש מקום להקל לשנות גם למנהג זה כלשיטת הב"ח אף שלשיטת הגר"א יש לאסור מלשנות למנהג זה.

והנה מסתבר לע"ד שאין להחשיב תרתי דסתרי מתספורת לנישואין, דנישואין של בחור שהתירו לישא אף בימי אבלו משום פו"ר וכן למי שיש לו בנים קטנים, ודאי אם לא היה מנהג מיוחד לאסור מלישא בימי הספירה לא היינו למדין מאיסור תספורת ואף למי שקיים מצות פו"ר ובניו גדולים נמי עכ"פ יש מצוה בנישואין ולא היינו למדין מאיסור תספורת. ולכן אף שנהגו גם לאסור נישואין אין להחשיב תרתי דסתרי מתספורת לנישואין והיה שייך להנהיג באיזה מקום היתר לנישואין כשצריכין עד אחר ר"ח אייר או להתיר מר"ח סיון ולאסור תספורת בימים אלו. ומצאתי מפורש כן בכת"ס חלק או"ח סימן קמ"ב דמתספורת לנישואין אין סתירה זל"ז וליכא משום לא תתגודדו ומטעם זה מתיר בעיר קטנה שלא יזדמן בשנה זו עוד חתונה בימי הספירה שיהיה סתירה לחתונה זו ואף במקומו פרעשבורג שהיתה עיר גדולה לא היו מקפידין תחלה והיו מתירין בנישואין אף שבכל שנה היה תרתי דסתרי עד שבא הגאון ר' משולם והנהיג לאסור עיין שם. וטעם שהתירו נראה דכיון שבנישואין לאיש זה לא יהיה סתירה מנישואין אחרים ומתספורת לא נחשב סתירה ומצד מנהג העיר הרי כל המנהגים מחשבון הל"ג ימים שוין ולא נחשב שינוי ולא

איסור לא תתגודדו משום דעיקר המנהג הוא חשבון ל"ג ימים בכל אופן שהם כדבארתי ולמחלוקת נמי לא חששו שהכל יבינו חלוק בין נישואין לתספורת ולא יאמרו שחולק על כולנו. אך מ"מ אסר זה הגאון ר' משולם משום שעכ"פ נמצא שבעיר ליכא איסור לנישואין אלא כ"ט יום. וא"כ לא שייך זה אלא בעיר שכולם זקוקים רק לרב אחד וצריך לעשות מצד העיר זמן אחד שלא יהיה מצד תקנת העיר תרתי דסתרי אבל בעיר כנוא יארק /כניו יורק/ וברוקלין שנקבצו משם מכל המקומות ואין צורך מצד העיר לעשות מנהג אחד דהרי יש תרי והרבה ב"ד לכן אף להגאון ר' משולם משגחין רק על איש זה וכיון שאצלו ליכא תרתי דסתרי בנישואין יש להתיר בכל הימים שיש מנהג להתיר באחד משלשה המנהגים להגר"א ולהב"ח יש להתיר אף מל"ג בעומר ואילך כדבארתי.

ולשון החת"ס משמע שלא ברור לו איסור הגאון ר' משולם שכתב והרי קמן דעד הגאון הקילו פה בנישואין אפילו בתרתי דסתרי אהדדי וכן בכמה ורוב מקומות ובתספורת החמירו עיין שם חזינן מלשון זה דלא ברור לו לדינא כאיסור של הגאון ר' משולם כיון שכתב שרוב מקומות לא סברי כותיה. ולכן אפשר שגם הגאון ר' משולם תיקן בעירו רק לחומרא בעלמא. ולכן ודאי שבנוא יארק וברוקלין וכדומה שנקבצו שם מכל המקומות אין מקום להחמיר כלל.

והנה החת"ס שם בתחלה כתב אלא לפי"ז לא יהיה המסדר קידושין או אחד מבני החופה מאותן שהיו בחופה אחרת בזו השנה באופן שהוא תרתי דסתרי אף לא בעיר אחרת עיין שם. והוא תמוה דודאי המסדר קידושין וכל הקרואים רשאים להיות בחופה של מנהג המחבר ובחופה של מנהג הרמ"א כי אין האיסור על הקרואין השמחים בהנישואין, דהא עושין סעודות נישואין בכל ז' הימים כשנשא בר"ח אייר ובל"ג בעומר אף שהן בימי הספירה ונהי שעל החתן והכלה אין לאסור משום שהוא יום טוב שלהם ואיכא חיוב שמחה אבל על האחרים שאינו יום טוב שלהם וליכא עליהם חיוב שמחה איך שמחים בסעודות הנישואין בימי הספירה אלא ודאי שהאיסור הוא רק על החתן והכלה לבד וכשהן מותרין ליכא ממילא שום איסור על המסדר קידושין והקרואים. ומשמע שאף בעבר ונשא שרשאים הקרואים לשמח עמו דהא איתא בש"ע סעי' א' שאם קפץ וכנס שאין עונשין אותו ואם יהיה אסור לילך אל הסעודות ולשמחו אין לך עונש גדול מזה. וממילא כיון שבעיר זה הותר משום שליכא לחתן וכלה תרתי דסתרי לעשות החופה בר"ח אייר ובעיר האחרת הותר לעשות בימי הגבלה משום שליכא שם תרתי דסתרי אין מקום לאסור להמסדר קידושין ולהקרואים להיות על שתי החופות. ולכן צריך לומר שגם החת"ס לא אמר זה למסקנא לדינא אלא רק בתחלה שכתב בטעם שיש להתיר בעיר קטנה משום שזה האיש שנושא לא סתר עצמו ואיסורו רק משום לא תתגודדו דפלג מורין וזה לא שייך שהרי השתא הכא ליכא מי שהורה כך ולכן אם הוא אותו המסדר קידושין עצמו ואותן הקרואים הרי הורו להיפוך ממה שעושה זה ואיכא לא תתגודדו דאף שהוראתם היה לחתן וכלה שבעיר אחרת מ"מ כיון שבעצם הרי איכא לא תתגודדו אף כאן מתספורת לנישואין ורק שהיה סבור עתה שאיסור לא תתגודדו הוא רק באותה המעשה ולא כשיש סתירה ממעשה אחרת שתלוי באותו טעם שהיו זה רק סתירה בטעמים ולא בהמעשה ולכן כיון שבעצם איכא לא תתגודדו רק שחסר שיהיה זה ניכר גם במעשה לאין יודעין הטעמים ע"ז סובר החת"ס שכיון שאותו המסדר קידושין והקרואים היו על חופה אחרת הסותרת לזו גם במעשה אף שעליהם ליכא איסור והוראתם היה לעיר אחרת עכ"פ מוכיח זה להכיר בסתירת הטעמים שיש גם

בעיר זו מתספורת לנישואין. אבל למסקנתו סובר שמתספורת לנישואין ליכא גם בעצם לא תתגודדו ולכן אינו כלום מה שהמסדר קידושין והקראים יהיו על ב' החופות כיון שלהם ליכא איסור והוראתם הוא לעיר אחרת ואין שום הוכחה על מקום זה. ויהיו מותרין להיות על שתי החופות.

ופירוש זה מוכרח בדבריו שכתב אחר זה אך מלשון הגאון נראה דמהתספורת לא הוה קשה לו מידי ואפשר משום דנישואין הוה מצוה ולפעמים הזמן דחוק, שלכאורה לא מובן כוונתו דהא כבר כתב כל זה כתבתי לפי מש"כ פר"מ שבנה ספיקו על איסור הגאון ר' משולם ושם לא הזכיר רק שסותרים אהדי בנישואין ומשם יש ללמד דתספורת ונישואין אין סתירה זה לזה, ושם לא נתן הטעם דנישואין הוה מצוה ומה זה שכתב אח"כ אך מלשון הגאון מה הוסיף בזה וגם מלשון אך משמע שהוא אומר עתה דלא כמתחלה. אבל כוונתו כדבארתי דמתחלה היה סבור שמה שמתספורת לנישואין ליכא לא תתגודדו הוא משום שבמעשה אין סתירה מזה לזה כיון שהם מעשים חלוקים אף שיש סתירה מזה לזה בטעמים משום דנחדש דאיסור לא תתגודדו הוא רק כשחלוקין באותה המעשה שניכר גם לאין יודעין הטעמים. אבל טעם זה הוא חדוש גדול והוקשה להחת"ס דה"ל להגאון לכה"פ להקשות ולתרץ ומלשון הגאון נראה דמתספורת לא הוה קשה לו מידי ולכן דחה מש"כ תחלה שאין סתירה מזה לזה שהוא משום דאין המעשים שוין אלא שהוא משום דנישואין הוה מצוה ולפעמים הזמן דחוק שלכן לא ילפינן נישואין מתספורת שכל אחד הוא מנהג בפני עצמו ולכן ליכא משום לא תתגודדו. ומדויקין דבריו דכתב על כן היה נראה דמתספורת לנישואין ליכא משום לא תתגודדו והרי כבר אמר שאין סתירה זה לזה וא"כ ליכא לא תתגודדו ומה חידש עתה בהעל כן. אבל הוא משום דלטעם דלעיל הרי איכא בעצם לא תתגודדו רק שהוא דין באיסור לא תתגודדו שאין עוברין עליו אלא אם הם אגודות חלוקות באותו המעשה ממש ולא בשני דברים אף שהוא סתירה מזה בהטעמים אבל למסקנא דנישואין שאני משום דהוה מצוה ולפעמים הזמן דחוק מסיק דעל כן היה נראה שליכא גם בעצם משום לא תתגודדו מאחר שאף שאיכא הטעם לאסור לא אסרו. ונוגע זה משום דלטעם זה שליכא גם בעצם לא תתגודדו ורק משום הנישואין דעיר אחרת שהיו שם אותו המסדר קידושין ואותן הקראים איכא סתירה ע"ז שפיר יש לומר דלא הוי לא תתגודדו מצד זה מאחר דהוראתם היה רק להעיר אחרת, שבשני עיירות ליכא איסור לא תתגודדו ועליהן בעצמן הא ליכא איסור. וזהו כל כוונת החת"ס מכל זה כתבתי עד סוף דבריו היינו שמש"כ דלפ"ז לא יהיה המסדר קידושין או אחד מבני החופה מאותן שהיו בחופה אחרת בזה השנה שסותר לחופה זו הוא רק לפי מש"כ פר"מ שהוא כדבארתי שבעצם יש לא תתגודדו אך שצריך שיהיה ניכר גם לאין יודעין הטעמים שלכן היה מסתבר לאסור כשהיו בב' החופות אך מלשון הגאון נר' דנישואין אין למילף כלל מתספורת שע"כ היה נראה דליכא אף בעצם לא תתגודדו רק משום סתירה בנישואין שא"כ שפיר כיון שבאותה השנה לא היה נישואין אחרים באותו העיר שיסתור לחופה זו יש להקל זהו באור דברי החת"ס שלכאורה אין להם באור ונמצא שאף הוא מתיר למסקנתו גם לאותו המסדר קידושין ולאותן הקראים להיות בשתי החופות. ונמצא בשנוא /שבנוא/ יארק וכדומה שמתירין לעשות נישואין אף באופן שהם תרתי דסתרי דהם כשתי עירות שאין להחמיר אף להגאון ר' משולם רשאים גם אותו המסדר קידושין ואותן הקראים להיות בשתייהן.

ולכן למעשה יש להתיר לכתחלה לעשות נישואין עד אחר ר"ח אייר. וכן בל"ג בעומר בלילה וביום דזה שמחמיר

הא"ר הובא במ"ב ס"ק י"א לא מסתבר כלל דנישואין ודאי קילי מתספורת כדכתב החת"ס והוכחת הא"ר מלא ראיתי שמקילין אינה ראייה דאדרבה על נישואין צריך מנהג מיוחד וברור שהנהיגו לאסור וזה לא ידוע ממה שלא ראה. וכן מותר מר"ח סיון ואילך. ואף שכתבתי שלהב"ח יש להתיר גם מ"ג בעומר ואילך מ"מ לכתחלה אין להתיר נגד שיטת הגר"א רק להספרדים הנוהגים כהמחבר. ובשעה"ד גדול יש גם לאשכנזים להתיר מ"ג בעומר ואילך כהב"ח. והנני ידידם, משה פיינשטיין.

מגן אברהם סימן תצג ס"ק א

שפיר דמי. שמא יקדמנו אחר, ונ"ל דמותר לעשות באותו פעם סעודת אירוסין (עסי' תקנ"א ס"ב) אבל לעשות ריקודין ומחולות של רשות נהגו לאסור ונ"ל שאף מי שעשה שדוכים אסור לעשות ריקודין ומחולות:

משנה ברורה סימן תצג ס"ק ב

מפני שבאותו זמן וכו' - ר"ל ואין ראוי להרבות בשמחה [טור]. ומ"מ אם נזדמן לו איזה ענין שצריך לברך עליו שהחיינו יברך:

תלמוד בבלי מסכת עירובין דף ו עמוד א

וכן אמר ליה רב הונא לרב חנן בר רבא: לא תפלוג עלאי, דרב איקלע לדמחריא ועבד עובדא כוותי. - אמר ליה: רב בקעה מצא, וגדר בה גדר.

שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק א סימן קסו

בענין איסור זמרא בזה"ז ד' תמוז תשי"ח

בדבר איסור שמיעת קול זמר משחרב ביהמ"ק, הנה בגיטין דף ז' משמע דאין חלוק בין זמרא דמנא לזמרא דפומא, אבל האיסור פרש"י שהוא לשורר בבית המשתאות, וכן כתבו התוס' שם /גיטין ז' / מטעם דכן משמע בגמ' שם מדקאמר ולישלח ליה מהכא בשיר לא ישתו וכן הוא לשון המשנה בסוטה דף מ"ח משבטלה סנהדרין בטל שיר בבית המשתאות. אך הוסיפו דראוי להחמיר בכיוצא דההוא בירושלמי דהוה קאים ודמיך בזמרא שמתענג ביותר, וזהו כוונת הטור או"ח ס' תק"ס שכתב ופרש"י כגון לשורר בבית המשתה והתוס' מפרשים דאפילו בלא משתה נמי ודוקא למי שרגיל בכך. ונראה פשוט שלא פליגי דכן משמע לשון התוס' דראוי להחמיר בכיוצא כוונתם בכה"ג, דלמי שרגיל בכך שמתענג ביותר דמי לבית המשתאות לכל אדם אף שאינם רגילין דג"כ הוא תענוג ביותר. וכן איתא ברמ"א סעי' ג' שכתב ויש אומרים דוקא מי שרגיל בהם כגון המלכים שעומדים ושוכבים בכלי שיר או בבית המשתה ופי' במג"א /או"ח תק"ס/ סק"ח דבבית המשתה אסור אפילו למי שאינו רגיל בהם, והוא משום דטעם אחד

להם וחזין שמפרש שלא פליגי רש"י ותוס'.

אבל שיטת הרמב"ם בפ"ה מתעניות הי"ד שמחלק דבכלי שיר אסור בכל מקום אפילו שלא בבית המשתאות וא"כ הוא גם לכל אדם אפילו לאינו רגיל ובשירה בפה אסור רק על היין וכן הביא שם הטור /או"ח תק"ס/ בשם הרמב"ם בחבורו וכן פסק המחבר בש"ע וזה תמוה מנא להו חלוק בין כלי שיר לזמרא בפומא שלכאורה הוא דלא כגמ' דגיטין.

והנכון לע"ד דהרמב"ם מפרש דמה שמקרא דאל תשמח אל גיל כעמים ידעין דהוא אסור אף בפומא, אינו משום דאל גיל הוא משמע גם פומא כמו בכלי שיר יותר מקרא דבשיר לא ישתו, משום דשיר הוא משמע יותר בכלי מבפומא. אלא דגם בשיר משמע גם בפומא כמו בכלי, ואולי סתם שיר הוא יותר משמע פומא. וקצת ראייה ממה ששירת הלויים על הקרבן הוא העיקר בפה כדמסיק בסוכה דף נ"א ובערכין דף י"א וכן פסק הרמב"ם בפ"ג מכלי המקדש ה"ג, אף שנקרא שירה שבהרבה קראי שבערכין שם שילפינן מצות שירה נאמר לשון שירה או לשון שמחה. אבל מפרש שמחד קרא היינו אוסרין רק זמרא דמנא דכן היינו מוקמינן הקרא משום שהיא שמחה ותענוג ביותר, שהיה מסתבר שרק בזה אסרו חכמים ולא בזמרא דפומא, משום שיש לפרש לקולא באיסור דרבנן, אבל מכיון שנכתב עוד קרא דרשין מקרא השני שאסור גם זמרא דפומא.

והנה בקרא דאל תשמח ישראל אל גיל לא נאמר שהוא בבית משתה ומפרש הרמב"ם שהוא בכל מקום כסתם הקרא וקרא דבשיר לא ישתו יין הרי נאמר שהוא דוקא בבית משתה. ונמצא שעל האיסור דכל מקום נאמר רק חד קרא שלכן יש לאוקמי דהוא דוקא בזמרא דמנא כמפורש בגמ' שמחד קרא היינו אוסרין רק זמרא דמנא ובבית המשתה שנאמר עוד קרא דבשיר לא ישתו יין אסור אף זמרא דפומא. והוי הפירוש בגמ' שהקשה על מר עוקבא דלישלח להו מקרא דבשיר לא ישתו שקרא זה נאמר במתני' דסוטה בטעם האיסור בבית משתאות ותרץ דבלא קרא דאל תשמח אל גיל שהיה קרא דבשיר לא ישתו רק חד קרא הו"א דרק זמרא דמנא אסור לכן הזכיר הקרא דאל תשמח אל גיל שלא הוזכר במתני' שמזה ידעין דזמרא דמנא אסור גם בכל מקום א"כ למה נאמר בשיר לא ישתו יין דהא גם בלא שתיה אסור אלא שהוא לאסור בבית משתה אף זמרא דפומא. ומסתבר שכל השאל היתה בזמרא דפומא, דהא כיון דידעו שזמרא אסור הרי ידעו המשנה דסוטה א"כ הרי מפורש שם גם הקרא ולמה שאלו ממר עוקבא מנלן, ודוחק לומר שהיו השואלים אנשים פשוטים שלא ידעו המשנה ומה שידעו איסור זמרא הוא ממה שראו מנהג העולם. אלא דודאי ידעו זה מהמשנה וממילא ידעו גם הקרא דבשיר לא ישתו אבל שאלו מנלן דאסור גם בפומא וע"ז השיב הקרא דאל תשמח אל גיל שמזה ידעין לאסור גם בכל מקום א"כ קרא דבשיר לא ישתו בע"כ הוא לאסור בבית משתה גם בפומא. ובעצם הו"ל לגמ' להקשות גם על השואלים הא מתני' היא מקרא דבשיר לא ישתו אבל הקשה על מר עוקבא משום דעליו ניחא לגמ' יותר להקשות דודאי ידע המשנה אבל בעצם היא קושיא גם על השואלים דמסתמא היו ג"כ ת"ח וידעו המשנה.

ונמצא שגם להרמב"ם פירוש השאלה למר עוקבא והתשובה היתה בזמרא שאסור בבית המשתאות כפי' רש"י שכן מוכרח כדכתבו התוס' מדקאמר ולישלח להו מבשיר לא ישתו, אבל ממילא ידעין מתשובת מר עוקבא שאיכא

איסור גם בכל מקום בזמרא דמנא כדבארתי. ועיין בדברי חמודות בר"פ אין עומדין דמשמע שמפרש דהרמב"ם סובר דהשאלה למר עוקבא והתשובה היתה באיסור דשלא בבית המשתה, אבל לא נכון כלל דהא מוכרח לפרש כרש"י כדהוכיחו התוס', וגם הא א"א כלל לפרש כן דא"כ מנא ליה לרמב"ם לחלק בזמרא דפומא בין בית משתה לבכל מקום והי"ל לאסור גם בכל מקום אף בפומא. איברא שכן הביא הטור משמו בתשובה, אבל הא בהלכות אינו סובר כן וכדפסק המחבר. ולכן מוכרחין לומר שדוקא מחמת שמפרש כרש"י שאיירי הגמ' לענין איסור זמרא בבית משתה למד הרמב"ם חלוקו שבבית משתה אסור אפילו בפומא ובזמרא דמנא אסור גם בכל מקום. וא"כ יש מקום לומר שגם רש"י יסבור כן אך משום שבפי' הגמ' אינו נוגע זה לא הזכיר מה שבמנא אסור בכל מקום. ואין כוונת הטור שהרמב"ם חולק על רש"י אלא שמרש"י אין לידע זה דאפשר שמפרש דתרוייהו קראי איירו בבית משתה ואף שלא הוזכר בקרא דאל תשמח אל גיל שתיית יין מפרש כן משום שנכתב אל גיל כעמים שדרכם לשמח בשירה בשתיית יין, אבל ודאי אפשר שלא פליג וגם רש"י אסור בזמרא דמנא בכל מקום דלא כד"ח שכתב שלרש"י אף בכלי שיר לא אסור אלא בבית המשתה. אבל מרמ"א שנקט הו"א דוקא מי שרגיל בהם או בבית משתה על דין דכלי שיר משמע שסובר דלרש"י ותוס' ליכא כל האיסור אלא בבית משתה או למי שרגיל בהם כדסובר הד"ח.

היוצא מזה דבפומא אין לאסור שלא בבית משתה ולמי שאינו רגיל משום דכמעט כל הראשונים מתירין רק הרמב"ם בתשובתו נגד עצמו בהלכותיו. ולא קשה מזמרא דגרדאי שאסור שהקשה מזה הב"ח, דהוא משום דכיון שלעולם מזמרינן בעת מלאכתן לשחוק הוא כרגיל בכך בשעת שכיבה וקימה שאסור דמ"ש באיזה זמן הוא הרגילות. אבל ודאי מהראוי לבעל נפש להחמיר כהרמב"ם בתשובתו והב"ח פסק כותיה אף שראייתו אינה כלום מ"מ ראוי להחמיר. ובזמרא דמנא אסור בכל מקום שכן סובר הרמב"ם והמחבר, ולמה שבארתי אפשר שגם רש"י ותוס' לא פליגי לכן אף שהרמ"א והד"ח סברי שפליגי ומתירין שלא בבית משתה ואינו רגיל יש להחמיר אף שהוא איסור דרבנן. ואם הוא לדבר מצוה משמע מתוס' ומרמ"א שמותר אף שאינו לשמחת חתן וכלה דהא נקטו כגון בבית חתן וכלה הכל שרי משמע דחתן וכלה שנקטו הוא רק לציור וה"ה לכל דבר מצוה. אבל הבענקעטס שעושין לצורך צדקה מסופקני אם הוא בכלל היתר דבר מצוה מאחר שהסעודה והשמחה אינה מצוה בעצם רק שהוא לאסוף עי"ז הרבה אנשים שיתנדבו אבל אפשר יש להחשיב שהוא לדבר מצוה כיון שהוא לכבוד מקיימי מצות צדקה ולכן טוב להחמיר אם אפשר ואין למחות באלו המקילין. וע"י הרדיא /הרדיו/ אם נשמע זמרא דפומא מותר ואם בכלי זמר אסור. ובימי ספירה יש לאסור בזמרא דמנא אף להמתירין. ידידו, משה פיינשטיין.

ערוך השולחן אורח חיים סימן תצג סעיף ב

ולפיכך נהגו כל ישראל מימות הגאונים שלא לישא אשה בין פסח לעצרת ולא חילקו בין נשואין דמצוה כגון מי שלא קיים עדיין פריה ורביה אם לאו ואף על גב דבאבלות גמורה יש חילוקים מ"מ בכאן החמירו על עצמן ומ"מ מי שקפץ וכנס אין עונשין אותו כיון שעשה מצוה וכ"ש כשראה שיכול השידוך להתבטל אבל לארס ולקדש שפיר דמי וכן אצלנו לעשות שידוכים ולכתוב תנאים מותר שמא יקדמנו אחר ומותר לעשות סעודה אך לא בריקודין ומחולות וכ"ש שאסור לזמר בכלי זמר וכן סעודת הרשות מותר כמו סעודות מריעות ובלבד בלא ריקודין ומחולות:

שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק ג סימן סג

בענין פינאט אם יש בו חשש איסור מנהג קטנית כ"ד אדר תשכ"ו

הנה בדבר הפינאט שכתבתי שבהרבה מקומות אכלו אותם בפסח וכתר"ה תמה בטעם הדבר משום ששמע שעושין ממנו באיזה מקום גם קמח וגם שמע שנזרעין בשדות כשאר קטניות, אבל ידע כתר"ה שאין זה ענין כלל, שכל הדברים העושין מהם קמח נאסרו ממנהג זה, דאין לך דבר העושין ממנו קמח כתפוחי אדמה לא רק במדינה זו אלא גם ביוראפ במקומותינו וגם בדורות הקודמים ומעולם לא חשו לאסור זה. וכן הטעם שמיני חטים מתערבין בהם שכתב הטור נמי אינו כלל שכל המינים שיש לחוש למיני חטים ושעורים שיתערבו נהגו לאסור, דהא עניס וקימעל שמתערבין בהן מיני חטים ושעורים כמפורש בט"ז סק"א ובמג"א סק"ג וגם איתא שם דקשה לבודקם ובח"י סק"ט כתב שלא יסמוך על בדיקת נשים וקטנים מצד קושי הבדיקה, ומ"מ לא אסרום כמפורש ברמ"א, וחדל כתב הרמ"א בסימן תס"ד שנוהגין לאסור דהוי כמיני קטניות אף שאין בו הטעמים. ולכן אין לנו בדבר אלא מה שמפורש שנהגו לאסור וכן מה שידוע ומפורסם. וגם יש ליתן טעם דדין מה שנאסר במנהג הא אין זה דבר הנאסר בקבוץ חכמים, אלא שהנהיגו את העם להחמיר שלא לאכול מינים אלו שהיה מצוי לאוכלם מפני הטעמים דחשש מיני דגן שנתערבו שקשה לבדוק ומפני שעושין קמחים, אבל כיון שלא תיקנו בקבוץ חכמים לאכול דברים שיש חשש שיתערב בהן מיני דגן ודברים שעושין מהם קמח, אלא שהנהיגו שלא לאכול איזה מינים לא נאסרו אלא המינים שהנהיגו ולא שאר מינים שלא הנהיגו מפני שלא היו מצויין אז, שלכן תפוחי אדמה שלא היו מצויין אז כידוע ולא הנהיגו ממילא לאוסרם אינם בכלל האיסור דאלו מינים שנהגו לאסור אף שיש אותו הטעם ממש דאין למילף ממנהג לאסור גם דבר שלא נהגו לאסור, וכשנתרבו תפוחי אדמה במדינותינו לא רצו חכמי הדור להנהיג לאוסרן, אולי מפני הצורך, ואולי מפני שהטעמים קלושים, עיין בב"י ר"ס תנ"ג, שהר"י קרא לזה מנהג שטות, וגם משמע שהר"ר יחיאל ושאר גדולים היו נוהגין בהם היתר אף במקום שנהגו איסור דהרי ע"ז כתב וקשה הדבר להתיר כיון שאחרים נהגו בהם איסור, לכן חכמי הדורות האחרונים לא רצו להוסיף לאסור עוד המינים שניתוספו אח"כ רק שא"א להתיר מה שכבר נהגו לאיסור. וכן בעניס וקימעל אפשר לא היו מתחלה רגילים לזרעם במקום שזרעו מיני דגן ולא היה טעם להנהיג איסור ולכן אף אח"כ שהתחילו לזרעם במקום שזרעו מיני דגן שלכן צריכים בדיקה לא רצו לאוסרם שוב. ולכן גם הפינאט לא אסרו בהרבה מקומות עוד מכ"ש. ובמקום שליכא מנהג אין לאסור כי בדברים כאלו אין להחמיר כדאיתא בח"י. ולאלו שיש להם מנהג ביחוד שלא לאכול פינאט אסור גם בפינאט אבל מספק אין לאסור. ולכן שייך שיתן הכשר שלא נתערב שם חמץ ויאכלו אלו שלא נהגו בזה איסור. וכן ראיתי שנותנים הכשר על פינאט אויל מהאי טעמא. ידידו, משה פיינשטיין.

שלחן הלוי פרק יג

ו. שמיעת מוזיקה בימי הספירה

שאלה: לאחרונה יצאו קלטות שנשמעים בהן שירה בלא לזוי כלי שיר, האם מותר להאזין לקלטות אלו בימי הספירה. והאם יש הבדל בין שירים שמחים ורועשים לשירים שקטים ולא רועשים?

תשובה: מעיקר הדין אין לשמוע מוזיקה במשך כל ימות השנה, משום זכר לחורבן. ואף שבמשך השנה מקילים בהלכה זו, אבל בימי אבלות כספירת העומר ובשלושת השבועות, מחמירים בזה כעיקר הדין (וגם ביותר מן הדין – בסעודת מצוה, וכדלהלן).

אין לשמוע מוזיקה בימי הספירה בין אם היא קצבית [fast tempo] או איטית [slow tempo]. אבל אם ההאזנה למוזיקה השקטה והאיטית היא כדי להרגיע את המאזין כאשר הוא במצב רוח רע וכדומה, נראה שמותר להאזין לה על מנת שיהיה לו יישוב הדעת, אבל רק במדה הנצרכת ולא יותר.

אין להתיר שמיעת מוזיקה ללא כלים רק בשירה הנשמעת כנגינה. כל המטרה של ההמנעות משמיעת מוזיקה בספירת העומר, היא למנוע מן האדם לחוש את ההרגשה של המוזיקה, ומוזיקה זו תכליתה לתת לשמוע הרגשה של מוזיקה בלי מוזיקה.

לגבי מנהגי האבלות הנהגים בימי הספירה, הראשונים מצינים רק שני דברים, איסור להנשא (שערי תשובה להגאונים סי' רעח: "ומאותה שעה ואילך נהגו הראשונים להתאבל שלא לישא אישה בימים אלו שלא להרבות בהם שמחה"), ואיסור להסתפר (ברבינו ירוחם ובטור ובאבודרהם מבואר שיש מקומות שנהגו שלא להסתפר, עי' טור אר"ח סי' תצג).

בנוסף לאיסורים אלו נהגו בכל תפוצות ישראל שלא לשמוע מוזיקה, הגם שלא נאמר דבר זה להדיא, מרן הגר"מ פיינשטיין הפליא בגאונותו להגדיר האיסור (אג"מ או"ח ח"א סי' קסו; ח"ג סי' פז), כי ע"פ דין אין לשמוע מוזיקה במשך כל השנה, גם שירה בפה אלא אם כן זה בסעודה לכבוד שבת ויו"ט וכדומה, או לשם מצווה. וכל שכן שירה בכלי אסורה (שו"ע או"ח סי' תקס סעי' ג, עי"ש). וכן יש איסור "בשיר לא תשתו יין" (ישעיהו כד, ט) – אלא שלגבי כל השנה נאמרו תירוצים וסיבות להקל. אבל כשמגיעים לימים של מקצת אבלות וכל שכן באבלות ממש, כולם נוהגים באיסורים אלו פשוטם כמשמעם – כעיקר ותכלית האיסור שהוא "אל תשמח ישראל אל גיל כעמים", שזהו המקור לאיסור שמיעת מוזיקה. (עי' ערוה"ש סי' תצג סעי' ב).

ובאשר לקלטות אלו, הרי מאזינים להם בגלל שהם נותנים תחושה של מוזיקה (שאם לא כן הרי לא היה מאזין להם) – והאיסור הוא לא עצם שמיעת המוזיקה, אלא "אל תשמח ישראל", וכל שהוא בגדר "גיל כעמים", הרי הוא בכלל האיסור שכלל ישראל קבלו על עצמם. [אין זה דומה לשאר איסורים כמו חמץ בפסח, שאין איסור להרגיש תחושה של חמץ – וכמו שיש פיצה ואטריות כשרים לפסח שאין שום איסור לאוכלם (אף שאין זו הנהגה ראויה)].

ומי שבאמת זקוק למוזיקה ואין לו ברירה והוא יהיה מדוכא בלעדיה, מותר לו לשמוע, אבל יעשה זאת ביישוב הדעת במדה ומשקל, ולא יתיר הרצועה לגמרי. ומה טוב היה להמנע מלהשתמש אף בקולא זו, אם לא בהתייעצות ברב מובהק ובעל הוראה, כי בענין זה הקלות ראש מצויה מאוד, וכל אחד יוסיף קולא על קולא עד שייוחדו ימי אבילות לימי ששון ושמחה... וכבר עמדתי בנוכחות בית כנסת בעל אוכלוסיא גדולה של מתפללים, ועל ידו עמדו שתי משאיות מלאות כלי מוזיקה בהגבהת קול משונה שממלא את כל השכונה בימי הספירה בשירים המלווים במקהלת אנשים (במקום בכלי נגינה), וכל העם רואים את הקולות פי אלף ממה שהשמיעו ברחוב בכל השנה כולה. ומעולם לא פגשתי בדבר מוזר כזה, וכנראה שנצחו מצוקים את האראלים ונשבה ארון הקודש – היא ההלכה הפשוטה, המסורה והברורה.

שלחן ערוך אורח חיים סימן תצג סעיף ב

נהגו שלא להסתפר.

שלחן ערוך אורח חיים סימן תקנא סעיף יב

תספורת שבוע זה אחד ראשו ואחד כל שער שבו אסור.

תלמוד בבלי מסכת יומא דף ט עמוד ב

אבל מקדש שני, שהיו עוסקין בתורה ובמצות וגמילות חסדים מפני מה חרב? מפני שהיתה בו שנאת חנם. ללמדך ששקולה שנאת חנם כנגד שלש עבירות: עבודה זרה, גלוי עריות, ושפיכות דמים.

משנה ברורה סימן תצג ס"ק ב

מפני שבאותו זמן וכו' - ר"ל ואין ראוי להרבות בשמחה [טור]. ומ"מ אם נזדמן לו איזה ענין שצריך לברך עליו שהחיינו יברך:

שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן רמח סעיף א

אבל לדבר הרשות אין מפליגין בספינה פחות מג' ימים קודם השבת.

משנה ברורה סימן רמח הקדמה

והנה הרבה טעמים נאמרו ע"ז בפוסקים [א – בעל המאור] י"א הטעם שמא יצטרך הישראל לעשות מלאכה בעצמו בשבת משום פיקוח נפש דמקום סכנה הוא [ב – רמב"ן] או שיעשה הא"י בעל הספינה עבורו מלאכה בקשירת הקלע ושאר חילולים.

משנה ברורה סימן רמח ס"ק כו

וביום א' וב' וג' מותר לצאת - כבר נתבאר הטעם משום דהם נקראים על שם שבת העבר ואין צריך להזהר עתה שלא יבוא לידי חילול שבת הבא ובכנה"ג כתב בשם הריב"ל דכשיודע בודאי שיבוא לידי חילול שבת אסור אף בכה"ג וכ"כ הרדב"ז ועפ"ז סומכין עכשיו שמסכנים בעצמם קצת שלא לחלל שבת כדי שלא יהיה איסור למפרע על מה שיצא:

לפני עור לילך עם מלחים ישראלים

שו"ת מנחת יצחק חלק ב סימן קו

(ט) ועוד י"ל דהנה זה ברור דאם הישראל ההולך עמו גורם לחילול שבת, דאלמלא הוא לא הי' מפליג ולא הוי מחלל שבת, דאז עובר על איסור תורה של לפ"ע, וכמ"ש התוס' והרא"ש (רפ"ק דשבת) על מי שנותן יד לפושעים לסייע במלאכת הוצאה, קעבר משום לפ"ע, ואם מונח באופן שאם אפילו לא הי' בידו יכול ליטלו משם, דליכא משום לפ"ע, כמו שאיתא (בע"ז ו ע"ב) דלא קאי בתרי עברי דנהרא, איכא מ"מ איסור דרבנן, דאפילו קטן אוכל נבילות ב"ד מצוון /מצווין/ להפרישו, מכ"ש גדול שלא יסייע לו, ועי' ביו"ד (סי' קנ"א סעי' ד'), ועי' במ"ב (סי' שמ"ז) בשער הציון (אות ח'), דהעיר לפי"מ שאיתא בברכות (כ ע"ב) הרואה לחבירו שהוא לבוש כלאים, צריך לפשוט אפילו בשוק, משום דמה"ת מחויב למונעו מאיסורא, וכתב שם דר"ל דהיכא דאינו יכול למונעו לית בי' חיוב מה"ת, ואפי"ה יש איסור דרבנן משום מסייע ידי עוברי עבירה עיין שם, וא"כ כמו כן בנד"ד, דהיכא דאלמלא הוא לא הי' נוסע, אז יש איסור תורה משום לפ"ע, והיכא דאינו יכול למונעו הוי עכ"פ איסור דרבנן.

(י) והנה זה פשוט דהיכא דשייך לפ"ע, אסור להפליג עמו אף בתחילת השבוע, דהא דקודם ג' ימים מותר וא"צ לפסוק אף אם בודאי יחלל שבת אח"כ לשיטת הר"ז"ה הוא משום דביום השבת לא נעשה איסור, דהספן הוא עכו"ם, ואינו מוזהר על שמירת שבת, ולהיהודי ההולך עמו הוי אונס ופק"נ, ומותר לחלל, דאם אפשר לו לצאת מהספינה בלא סכנה, הוא מחויב באמת לצאת וכדמוכח ממש"כ למעלה וכמבואר בש"ע הרב, וא"כ היכא דהספן הוא יהודי ומחלל שבת ברצון, דהי' מן האפשרות לשבות, הגורם לו עובר על לפ"ע, דמה לי אם יעשה הפעולה בתחילת השבוע, מ"מ כיון שבבוא השבת יעשה ישראל חבירו איסור על ידו עובר על לפ"ע, וכמו שהוכיחו מהא

דאיתא (בע"ז כ"א) דלא ישכיר שדהו לכותי עיין שם, וגם הריב"ש דמתיר בספינה של ישראל והספן ישראל מיירי באופן דאין מציאות לשבות בשבת, וממילא בבוא שבת לא עשה שום א' מהם איסור, ע"כ מותר ביום א' ב' ג', ובתוך ג' ימים אסור משום דהוי כמתנה, זולת לדבר מצוה, ומ"ש בש"ס ופוסק ע"מ לשבות, והמשמעות דמשום המציאות הי' אפשר לשבות, ע"כ מיירי בעכו"ם, וכמ"ש הריב"ש (בסי' ק"א) דאם הוא של ישראל אין מקום לפסק זה עיין שם, וגם בשיירא הרי מפורש בת' הריב"ש שם דמיירי בשיירא עם אורחת ישמעאלים עיין שם.

(יא) ויש לחקור היכא דיש הרבה נוסעים ישראלים, ואם כולם לא הי' נוסעים, לא היתה הולכת האני', אבל בזה שאיזה אנשים ימנעו מליסע, לא יעכבו הליכת האני', אם רובם אינם מדקדקים ואינם חוששים לאיסור דלפ"ע, אם זה מועיל לפטור גם המדקדקים מאיסור דלפ"ע, כיון דאף בלעדם תלך האני' מחמת הרוב שאינם מדקדקים, הנה דבר זה יש לפשוט ממה דמבואר במל"מ (פ"ד מה' מלוה ולוה ה"ב), דהביא מת' פני משה (ח"ב סי' ק"ה) דהיכא דלוה הוי חזי דהמלוה הוי מוזיק בריבית הני דמים גופייהו לישראל אחרינא ליכא משום לפ"ע (רק משום לא תשיך), והמל"מ הקשה ע"ז, דל"ד כלל לנזיר דלא קאי בתרי עברי דנהרא, דהאיסור דלפ"ע לא הי' נעשה אם לא הי' מושיט זה הכוס, ולפי זה אף אם הושיט אינו עובר, אבל גבי ריבית דאם לא הי' לוה זה הי' הלוה האחר עובר אלפני עור, בשביל זה לא נפטר מלפני עור, וכוותה גבי נזיר נמי אם הי' מושיט לו אחר כוס יין בתרי עברי דנהרא, ובא אחר והושיט לו פשיטא דעובר, והביא ראי' לזה מתוס' (חגיגה י"ג ד"ה אין מוסרים) וב"מ (סו"פ אז"נ) עיין שם, וממילא הה"ד כאן כיון דרובם ישראלים, בשביל שהאחר עובר אלפ"ע לא נפטר השני, אמנם בת' כת"ס (חיו"ד סי' פ"ג) דחה ראיית המל"מ, ומסיק לדינא כשיטת תשו' הפני משה, אך בשד"ח (כללים מע' ו' אות ט') הביא חבילי פוסקים נגד הכת"ס, ומסיק דהעיקר לדינא כדעת המל"מ, ועי' פת"ש (יו"ד סי' קנ"א וק"ס).

(י"ב) ואף אם לא יהי' רק איסור דרבנן משום מסייע ידי עו"ע = עוברי עבירה = מ"מ אין להקל בזה ולומר כחילוקו של המ"ב לענין אם פסיקה מעכבת הנ"ל, דכל מה שכתבו בספינה ובשיירא להתיר להכניס עצמו למלאכה דאו' להרז"ה, ולש"פ רק באיסורא דרבנן כהכרעת המ"ב, כל זה דוקא משום דבבוא יום השבת לא יהי' שום איסור, להישראל משום סכנה, והספן אינו יהודי כנ"ל, משא"כ אם הספן ישראל ומחלל שבת, שייך משום מסייע ידי עו"ע, אף אם עושה זאת בתחילת השבוע כמ"ש לענין לפ"ע כנ"ל, אמנם יש לדון עוד עפ"י שיטת הש"ך (ביו"ד סי' קנ"א סק"ו), דדוקא בישראל איכא לפ"ע מדרבנן אף אם בלא"ה עבר, אבל לא בישראל מומר, כיון דאינו חייב להפרישו, ועי"ש בדג"מ דהקשה דהא מומר לכה"ת כישראל הוא, ואמאי אינו חייב להפרישו, ופי' משום דאינו חייב להפריש אלא בעושה בשוגג, וסתם מומר מזיד הוא, עיין שם ובפ"ת ונח"צ (רס"י ק"ס שם), וכמו כן הכא דבעוה"ר הספנים מזידיים לחלל השבת, וממילא אין כאן משום מסייע מדרבנן, ועי' בזה במג"א (סי' שמ"ז), ואף שיש הרבה פוסקי' חולקי' על הש"ך בזה, עי' בתשו' חו"י שהובא בפת"ש (סי' קנ"א) ובפמ"ג (סו"ס ס"ה), מ"מ הרי דעת הרמ"א כפי מה שביאר בתשו' כת"ס (שם), דעיקר כהמקילין עיין שם, וגם יש לומר עפ"י שהעלה בת' כת"ס שם, ליישב סתירת התוס' וכן סתירת הרא"ש (בע"ז ושבת) אשר עמד ע"ז בש"ך שם, דבתוס' (פ"ק דשבת) איירי שא' מסייע לחבירו בשעת אתחלתא או בשעת גמר העבירה ממש, שהעני מוציא מידו של בעה"ב או מניח לידו, וע"כ הגם שאין בסיוע צורך שאפשר בלא"ה מ"מ אסור מדרבנן, אבל בנותן איסור למומר כמו בנדון התוס' והר"ן (פ"ק דע"ז), גם שידוע שיאכל, מ"מ בשעת נתינה עדיין ליכא כאן אתחלתא דאיסור, ואינו מסייע לו כלום בשעה שעושה האיסור, והביא ראי' לזה עיין שם, ועי' בשו"ת בנין ציון (סי' ט"ו) ובת' מהרש"ם (ח"ב סי' צ"ג וקפ"ד) עיין שם, וא"כ לכאורה י"ל כן ג"כ בנד"ד, דבשעה שנכנס הישראל להספינה קודם השבת, ליכא עדיין העבירה, דאין בזה משום מסייע ידי ע"ע,

ועי' פסקי תוס' (פ"ק דשבת) שכתבו צריך להפריש חבירו מעבירה וכו', דמשמע קצת כדברי הש"ך, ועי' בברכ"י (יו"ד סי' קנ"א) דהביאו, וכתב עוד ראיות לצדד לכאן ולכאן, ומה שהעיר מנדרים (דף ס"ב), עי' בזה בת' ריב"א (סי' קי"ט) דהביא קושיא זו בשם היד מלאכי, וכתב ליישב עיין שם, אכן אף בכל זאת עדיין לא נצלנו מאיסור הנאה של מעשה שבת, וביותר היכא דשייך משום לפ"ע דאו' כנ"ל, ומכ"ש היכא דמפליג בשבת עצמו ע"י קנין שביתה, דשייך משום כלהו כמובן.

שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק א סימן צב

את מכתבו אלי והעתקת מכתבו להרבנים שבא"י קבלתי אבל ידע כ"ג שאין שייך כלל להוראתי, כי זה ברור ופשוט שאסור למנהיגי הספינה לחלל שבת אף אם יפליגו ביום א' כי ליכא שום סכנה בזה"ל להעמידה בים וגם ידוע לכל אף לאין יודע פרטיות הנהגת הספינה, שאף אם הולך ע"י אוטומאט נמי צריכין לאנשים שיעשו מלאכה, ולכן אין שום היתר לחלל שבת להוליך הספינה וגם ע"י עכו"ם יש לאסור וח"ו לפני להתיר, ואיך עלה זה על דעת הו"ג שאתיר דבר כזה, וגם ידוע ומפורסם לכל מה שאמרתי בזה בפירוש שאסור להם להוליך הספינה. אך שאלה זו לא נשאלה לפנינו כי אין שייך לשאול זה באמעריקא /באמריקה/ והרשעים אין שואלין שאלות.

והשאלה שבכאן היא רק לאיזה יחידים אם מותרין ליסע בספינה זו אף שהם לא יעשו מלאכה הא יעברו על הנאה ממלאכת שבת שעבר ישראל במזיד, שע"ז הוריתי שלא חמור זה ממלאכה ממש שאם הפליג באב"ג מותר אף בידוע שיהיה אח"כ פקוח נפש ויצטרך לעשות מלאכה ולהנוסע יהיה פ"נ דאין בידו להעמיד הספינה. והוא מותר עוד מכש"כ דאין עושה מעשה ובע"כ הוא נהנה, וגם יש שאינם נהנים כלל דלא איכפת להו כלל אם יהיו בדרך עוד יום.

אבל מ"מ אין להתיר אף בג' דקמי שבתא מטעם שנימא שיש מצוה בהנסיעה כהי"א שהביא המג"א ס"ק ט"ו, דהיתר מצוה כיון שהוא עכ"פ דבר איסור אין להתיר אלא באי אפשר ליסע באופן אחר שזה לא שייך בזמננו שיש ספינות אחרות של א"י מאמעריקא וממדינות אחרות. אבל ההיתר דקודם ג' ימים שהוא אינו מחוייב להזהר עתה מלהכנס לדבר שיהיה סכנה בשבת ויהיה מוכרח לעבור איזה איסור דשבת, שליכא איסור כלל דלכן אף שלא לצורך כלל מותר כגון רק לטייל בעלמא, יש להתיר אף שיכול גם ליסע בספינות של נכרים מאחר שיש לו רצון וצורך הנאה גופנית או טעם אחר ליסע יותר בזו אף שאין בזה דבר מצוה. זהו מה שהוריתי וזהו טעמי ונימוקי. ובודאי היה מן הראוי אם אפשר לעשות תקנה לאסור לכל ישראל ליסע עמהן אולי ימנעו הרשעים מליסע בשבת אלא להעמידה באיזה נמל אבל זה אפשר רק לרבנות הראשית שבא"י, ועד שיתקנו שהנידון הוא רק לאיזה יחידים אין לאסור להם בג' ימים הראשונים. והנה לא היה נוגע למעשה מכיון שהפליגה בע"ש שאסור, אבל אם היתה מפלגת באב"ג ודאי היה צריך להזהירם להרוצים ליסע מליהנות מהאור וכדומה שנעשים בשבת וגם אמרתי כן בפירוש וכדהעיר הו"ג.

הלכות שבת בשבת ח"א פרק ב הערה 20

בשבת] ושמעתי מהגריש"א שליט"א דאין לסמוך על היתר זה כל שאינו במקום חולי וצורך גדול.

רמ"א אורח חיים הלכות פסח סימן תצג סעיף ב

ובמדינות אלו אין נוהגין כדבריו, אלא מסתפרין ביום ל"ג ומרבים בו קצת שמחה ואין אומרים בו תחנון (מהרי"ל).

דרכי משה הקצר אורח חיים סימן תצג

והמנהג פשוט להסתפר ביום ל"ג ומרבים בו משתה ושמחה קצת וכ"כ מהרי"ל.

ספר מהרי"ל (מנהגים) דיני הימים שבין פסח לשבועות

ל"ג בעומר לעולם הוא י"ח באייר. ובשחרית א"א תחינה. במגנצא ובוורמיישא אומרים תחינה בל"ג בעומר. אמר מהרי"ל סג"ל אף על גב דאיתא בגמרא דתלמידי ר"ע מתו מן פסח עד עצרת, מכל מקום עושין ביום ל"ג בעומר יום שמחה, משום דמתו רק הימים שאומרים בהן תחינה בשבעה שבועות העומר, וכל יום שא"א תחינה לא מתו, והשתא דל מן המ"ט יום של הספירה, ז' ימי החג, וג' ימים דחל בהן ר"ח, שנים לאייר ואחד לסיון, וז' שבתות, פשו להו ל"ב, נמצא דלא מתו רק ל"ב ימים, לכן כשכלו אותן ל"ב ימים שמתו עושין למחרתן שמחה לזכר.

שו"ת מהרי"ל החדשות סימן קד

הנודר בעת צרה סתמא שלא לאכול חוץ לביתו וכת' לי להתיר לו סעודת מצוה ושאלתי איזה קרוי סעודת מצוה. תשובה: ונדר בעת צרה מתיר לדבר מצוה והשאר שריר וקים באיסורו. אף על גב דנדר שהותר מקצתו הותר כולו שאני הכא דפסק הרמב"ן דאין נדרים דידן נדרי ואינם חלים על דבר מצוה, דלא אסרינן בקונם רק קבלה בעלמא, א"כ אין הנדר הותר מקצתו. אלא שאני נוהג להצריכו הפרה משום דאמרו רבותי ז"ל הכי, אף כי הרא"ש מסכים כהרמב"ן. הילכך אזלינן בתר חומרא דמר ודמר. וכל כמה דלא התיר לך אם נעשית בעל ברית שהסעודה בביתו שלא דידן נדרים מידי דהוה כמו אבאל דשרי בביתו בסעודת מצוה ידידה וסעודת מצוה הוי בעל ברית, מילה ופדיון הבן, וסיום מסכתא. וכל היכא דנהנה מסעודת ת"ח כאילו נהנה מזיו שכינה כמו שדרשו רב' ז"ל מסעודת יתרו הילכך ל"ג בעומר נמי סעודת מצוה הוי. ובנשואין יש קצת להקל דאין אנו כ"כ ת"ח דליהוי חשוב בת ת"ח לע"ה, אך לפעמ' בת כהן לע"ה צ"ע, מ"מ רוב פעמים אין ע"ה גמור ובכל הני דלעיל אף על גב דסעודת מצוה נינהו יש לדקדק מי מיסב שם כאנשי ירושלים דזימני יש רקים ופוחזים ועבדי קלות ראש וניבול פה שומר נפשו ירחק מהם כי יצא שכרו בהפסדו. ושלו.

ספר מהרי"ל (מנהגים) הלכות נטילת ידים, סעודה וברכות אות ג

כשהיו הבחורים אוכלים אצלו לסיום שעשה בכל שנה בחהמ"ס לשני מסכתות שלמדו בקיץ. וכן בח"ה דפסח לשני מסכתות שלמדו בחורף, או בל"ג בעומר, והיה הרב בוצע והגיע לאחד המסובין על השלחן השני לחלק ג"כ לחבריו והוא חלק לחבריו שאצלו.

ספר מהרי"ל (מנהגים) ליקוטים אות מד

ואני המלקט בתר לקוטי ראיתי מעשה שהיה רץ בנו של שמש העיר בל"ג בעומר עם הבחורים לשמוח עמהן, ונפל ריב בינו ובין הח"ר לעמלין בין מה"ר משה נוימרק כ"ץ ז"ל, והיה קורא את הבחור בחרונו בלשון אשכנז: זויא שעלם, ר"ל נבילה דחזיר. ויודע הדבר באזני המלך מהר"י סג"ל והחרים את בן השמש. וא"ל איך אתה רשאי לקרא אל הבחורים שלי דבר אחר - שעלם? והיה יושב כן בחרמו ובנידויו עד יום שני אחר ל"ג בעומר. הטריחו אוהביו של המוחרם כי היה מטובי העיר, שאז כשהלך הרב בבית הישיבה ויותר מחמישים בחורים עמו, עמד שם השמש עם בנו והיו מבקשים מחילה. הבן בפני עצמו והאב בשביל בנו מאת הרב ומן הבחור ההוא ומכל בני הישיבה. והיו מוחלין להם. ולא נשמע שהחרים מהר"י סג"ל קודם לכן או אח"כ שום אדם יותר בעולם.

לקט יושר חלק א (אורח חיים) עמוד צז ענין ג

וזכורני שפ"א היה מאריך על הישיבה ל"ג בעומר, ועל הסעודה, ולא היו מספרים הוא ובני הישיבה עד שבועות. וכמדומה לי שאמר הטעם כיון שעבר רוב היום והסעודה למה נספר.

לקט יושר חלק א (אורח חיים) עמוד צז ענין ד

כתב מהר"ר משה מהאל יצ"ו, על מאן דמית ליה אמו בל"ג בעומר. דע כי ידעתי דדודי ז"ל, שאני זוכר את חייו, היה לו יומא דשתא בל"ג בעומר שנפטרה בו זקניתי ז"ל. ואכל בכל ל"ג בעומר עם גיסו מוהר"ר אברהם קלזנר ז"ל בסעודתו עם הבחורים. וסימן לדבר שהי"י קצבתו שפרע זהב לסיוע הבחורים העניים שלא פרעו. ולא ידענא לשויי' בה"ג נדר וחובה אם לא משום דברים שאחרים נוהגים איסור אי אתה יכול להתירו, משום דקעבר בבל יחל דברו. מ"מ אי הוה הכי אינו אלא בבל יחל דרבנן, כדאיתא בהדיא באשי' בנדרים ואותו מנהג י"ט דרבנן ודוחים בל יחל דרבנן. ותו דכל כה"ג אחרים נמי לא נהוג כמו שכתב במנהגים, דשרי לאכול בשר ולשתות יין מר"ח עד התענית ביום המילה. אף על גב דנהגו אבותינו איסור, ואיסור בל יחל דרבנן, מ"מ אומרים דכה"ג לא נהגו.

שו"ת תשב"ץ חלק א סימן קעח

עוד שאלת להודיעך זה שאמרו רז"ל שאין נושאים נשים מן הפסח ועד העצרת לפי שמתו באותו פרק כ"ד אלף תלמידים שהיו לו לרבי עקיבא על שלא נהגו כבוד זה בזה מהו הכבוד הזה אשר זלזלו קצתם בקצתם והיכן כתבו זה רבינו ז"ל ובאיזה מסכתא: תשובה איסור נשואין מן הפסח ועד העצרת לא הוזכר בתלמוד אבל מנהגן של ישראל הוא אבל עיקר המנהג הוא מפני מה שהוזכר במסכת יבמות בפ' הבא על יבמתו (ס"ב ע"ב) מפני שמתו באותו פרק תלמידי רבי עקיבא שלא נהגו כבוד זה בזה ולא נתפרש בגמרא מהו זה הזלזול שנהגו זה בזה ומה צורך יש לפרש זה אלא מפני ששנינו (אבות פ"ב מ"ח) יהא כבוד חבירך חביב עליך כשלך ושנינו עוד (שם פ"ד מ"ג) וכבוד חבירך כמורא רבך ומורא רבך כמורא שמים והם לא נהגו כן ונענשו ומתו לפי שהיו גורמין לתורה שתתחלל על ידן שהבריות אומרים אוי לו למי שלמד תורה וכו' כדאית' בפ' בתרא דיומא (פ"ו ע"א) וכו'.